

ГУБЕРНАЧУК Станіслав Сергійович
Філолог, письменник, дослідник української мови

ЗНАКИ-СИМВОЛИ ТРИПІЛЬСЬКИХ ОРНАМЕНТІВ І СИМВОЛИ-ОБРАЗИ УКРАЇНСЬКИХ ОБРЯДОВИХ ПІСЕНЬ

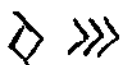
Вважається, що в орнаментиці суспільств родового періоду, неоліту-енеоліту не допускалося жодних випадковостей, як і не була та орнаментика звичайними естетичними вправами, а в ній віддзеркалилися світоглядні магічні засади, тотемістичний культовий характер. На цьому наголошують, зокрема, В. Гольмстен, І. Дьяконов, В. Даниленко та ін.

Усі дослідники Трипільської культури, зокрема Є. Кричевський, В. Даниленко, Б. Рибаків, М. Чмихов, М. Відейко, В. Мицик, Т. Ткачук, однак у своїх оцінках оздоблення трипільського посуду – воно мало сакральний, магіко-сакральний характер, тобто такий, що відносився до релігійних сонцепоклонницьких культів і ритуалів. Власне, значну частину свого посуду творці Трипільської цивілізації призначали, за даними С. Риждова, саме для культових і жертвних цілей.

За символами-знаками трипільців, отже, стоять їхня духовність, їхній світогляд, сонцепоклонницькі святощі, тотеми. Що ж пошановували і що задобрювали трипільці? Які сакральні об'єкти найчастіше зафіксовані у їхній орнаментиці? За даними багатьох дослідників, найчастішими символами носіїв Трипільської культури були Сонце і тура-бик. А на символи води, як показують дослідження Т. Ткачука і Я. Мельника, в окремих групах трипільських поселень припадає 33% від усіх відомих знаків, на символи дощу – 16 %, на символи тварин – 14 %, на символи дерева – 16% тощо. Серед трипільської зооморфної пластики, за підрахунками В. Балабіної, спостерігається така динаміка: тура-бик – 49,4 %, олень – 2,4 %, коза – 2,3 %, птахи – 1,4 % від усіх фігурок і т. ін.

З-поміж виставлених для огляду трохи більше як 350 трипільських пам'яток у Національному музеї історії України та Музеї Інституту археології НАН України зображення сонця та його колообігу є на 33, місяця – на 11, води – на 25, дощу – на 29, дерева – на 15, тура-бика – на 33, оленя, змії, со-

баки, птахів – на 5-10 пам'ятках. Понад 700 замальовок трипільського посуду оприлюднив у таблицях до своєї праці «Гончарство племен Трипільської культури» С. Рижов. Там знову ж таки переважають зображення перерахованих знаків-символів: сонця і його колообігу – на 90, води й дощу – на 40, місяця – на 40, зірок – на 4, дерева – на 6, тура-бика – на 17, змії, хорта, птахів – на півдесятка посудинах.

Дослідники Трипілля С. Бібіков, С. Рижов, В. Мицик, О. Уманський стверджують, що символи трипільців перегукуються із традиціями українського народного декоративного мистецтва. До ще глибших висновків дійшли такі українські вчені, як В. Щербаківський, О. Кандиба (Ольжич), В. Петров, Я. Пастернак, вбачаючи спадкоємний зв'язок між творцями Трипільської цивілізації та українством. В. Петров, скажімо, переконував, що трипільці ввійшли в етногенез українців. А Я. Пастернак заявляв, що «Для українців розв'язкою базують були трипільські племена». Такий же спадкоємний зв'язок між носіями Трипільської культури і українцями бачив і В. Щербаківський: «Наші трипільці мусять нарешті одержати по заслугах те, чого вони варті... Вони, власне, склали весь фольклор, який маємо, всі народні обряди, вірування і інше, майже всю усну словесність».

Значна частина українських культів, вірувань, за дослідженнями етнографів, має витоки десь у мезоліті-неоліті, а чи й палеоліті, отже пройшла і трипільський період української минувшини. Тож є всі підстави пильніше придивитися до трипільських знаків-символів саме через призму української етнографії, українського фольклору. Це може принести несподівані важливі результати.

Українство має тисячі обрядових пісень, які за дослідженнями О. Потебні, В. Гнатюка, М. Драгоманова, І. Огієнка, Ф. Колесси та ін., постали задовго до насадження християнства в Русі-Україні, десь у прадавніх сонцепоклонницькі часи. Учені знаходять у тих наших обрядових піснях

сонцепоклонницького походження відлуння ще первісної епохи у їхніх космогонічних мотивах початку Світу, Прадерева, відмикання ключами Неба, Землі, Вирію, у космогонічних міфознаках шлюбного мотиву, як і цілому ряді солярно-люнарних символів. Вражає, що у тих наших прадавніх піснях оспівуються з тією ж частотністю ті ж самі символи, які опоетизували у своїй орнаментиці носії Трипільської культури. Символи-образи таких наших пісень є ніби розв'язкою продовженням символів трипільських орнаментів, їхніми варіантами у словесності.

Аби упевнитися у сказаному порівняймо наведені вище цифри, що стосувалися динаміки знаків-символів трипільської кераміки із цифрами, що стосуються символів-образів українських обрядових пісень сонцепоклонницького походження. З-поміж майже 450 наших обрядових пісень сонцепоклонницького походження, оприлюднених у збірках «Золотослов» та «Небо України», сонце і його колообіг оспівують 55 пісень, місяць – 50, первовічні води – 38, дощ – 28, дерево (Райдерево, Самбірдереве) – 57, птахів (райських птахів) – 60, тура-бика – 20, оленя, козу, куну, змію – 5-10 і т. ін.

Серед найчастіших трипільських знаків-символів дослідники виділяють символи Сонця і його колообігу. Ось що пише про цей трипільський символ М. Відейко, посилаючись на досліджені Н. Бурдо кілька десятків цілих та реконструйованих посудин ранньотрипільської кераміки із поселень на півночі Одеської області: «Одноярусні композиції найчастіше склалися з таких елементів, як коло, овали з «променями», відтинки спіралі. Напрямок руху композиції – зліва направо... Таким чином утворюється орнамент, який названий Б. Рибаківим «безперервний біг сонця» і може бути витлумачений як відображення плинності часу».

Відзначає символи сонця та його колообігу і В. Мицик: «Ось на посудині з Піщаної воно (сонце) йде в кругообігу. Ці чотири фази, тільки в іншому відображенні, є в оздобленні виробів з

поселень Майданецького, Тальянок, Добровод, Томашівки, точнісінько як у тій веснянці співається: «Колом, колом Сонце вгору йде». Географію трипільських поселень, на посуді з яких є символ колообігу сонця, можна значно розширити такими поселеннями, як Володимирівка, Касанове, Кліщів, Коновка-Пущита, Независько, Попудна, Стара Буда, Яблуня та ін.

Дуже вірно підмітив В. Мицик зв'язок трипільського символу колообігу Сонця із таким же символом українських обрядових пісень. У наших піснях із тим символом, очевидно, маємо відлуння відзначених М. Чмиховим уявлень наших пращурів-сонцепоклонників про рух сонця як ядро відомого їм «закону» життя Всесвіту чи то Кола Ріти. В українських веснянках оспівується колообіг сонця у зв'язку із початком аграрного циклу: «Сонце вгору йде, а низенько Землю гріє». Часто оті спричинені сонячним колообігом зміни в житті природи, в українських обрядових піснях співвідносяться зі змінами у житті дівчини і хлопця: «Ой колесом, колесом й а Сонечко вгору йде, А вже наша дівчина заручена йде»; «Колом, колом Сонечко нагору йде, Колесом ясне нагору йде, Полком молодий на посад йде».

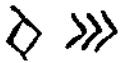
Усі помисли землероба-трипільця крутилися, звісно, довкола підвищення родючості його ниви і для цього він, як висловився О. Уманський, «докладав не тільки фізичні, але й духовні сили – молив Небо про своєчасний дощ». Звідси зрозуміле таке часте зображення знаків дощу на трипільській кераміці, зокрема із Заліщиків, Коновки-Пущити, Петренів, Шипенців та ін. За Т. Качуком і Я. Мельником знаки-символи дощу вживалися в оздобленні посуду окремих груп трипільських поселень до 16 % від загальної кількості відомих знаків. Зрозуміло, те, що було намальоване трипільцем на його посуді, мусило бути у його голові і на його язиці у вигляді замовлянь, заклинань, задобрювань. А чи не могла потрапити ота словесна магія трипільців хоч якимось відлунням у наші обрядові пісні? Чи не мог-

ли співати трипільці пісень, подібних ось до таких українських обрядових пісень сонцепоклонницького походження: «Крапни, дощику з Неба, Бо нам тебе треба. На запашнеє зілля»; «Дощику, припечи, припечи, А нам хліба напечи».

Одного дощу замало, аби вродила щедро нива, потрібно ще й сонячне світло і тепло, і з цієї простої причини трипільські майстри доволі часто вимальовували на своїх виробках цілі блоки знаків, у яких поєднували символи дощу і Сонця. Це простежується, наприклад, у орнаменті на горщику із Коновки-Пущити, де косі пучки пунктирів (дощ) опускаються зверху вниз, а поруч із тими смугами-дощами вимальоване яскраве Сонце. А на горщику із Шипенців уже Сонце стоїть між двома переплетеними смугами дощів. На горняті ж із Яблуні перетинаються смуги дощів і лінії колообігу Сонця. Сонце й дощ у єдиному сюжетному вузлі маємо і на трипільському посуді із Василівки, Старих Радулян, Блищаків, Кліщів, Незвиська, Заліщиків, Липчан, Кошелівець та ін.

Звичайно ж, наші пращури-трипільці безмежно раділи Сонцю і дощу, як і пізніше їхні нащадки, що видно із українських обрядових пісень сонцепоклонницької доби: «А вже весна, а вже красна. Та й три вітри нам принесла. Один з дощем, Другий з зелом. А третій з Сонцем і теплом». У наших прадавніх обрядових піснях молодіжного циклу сув'язь сонця й дощу оспівується як життєдайна сила і співвідноситься із дівчиною-нареченою також як символом продовження життя, життєдайною силою: «Я до тебе сама прийду, Я до тебе на двор дробним дощем, А в сінечка ясним Сонечком». Так говорить дівчина-наречена хлопцю-нареченому.

Серед трипільської кераміки трапляються екземпляри, де у блоках знаків сонця й дощу знаходимо і знак місяця. Словами В. Мицика – то «триєднання сил, трисутність космогонічних сил». Трисутня єдність символів сонця, місяця й дощу яскраво вималювана в орнаменті кубка із Майданецького, де кругова лінія довкола

вінця символізує коло сонця, а на двох боках посудини спадають з неба смуги дощів, за якими симетрично у темному небі сяють два серпанки місяця. А в чистих обрамлених небесними драбинами секторах (меотах) проростають із горбиків землі два дерева як наслідок дії небесних світил і дощу. Блоки із подібними поєднаннями знаків сонця, місяця й дощу знаходимо і на трипільських глечиках із Петрен, Чечельника та збанку із Шипенців.

Оця трипільська трисутність космогонічних сил як символ життя буйно розвинулася в українській обрядовій поезії сонцепоклонницької доби, де в єдиному сюжетному вузлі оспівуються Сонце, Місяць і дощ як життєдайні сили, як щедрі гості господаря, як три товариші, а чи й царі. Наприклад: «Хвалиться же, хвалит ясний Місяченько, Як я взийду опівночи, освічу гори й скалоньки. Хвалиться же, хвалит яснеє Соненько, Як я взийду... Освічу весь Світонько. Хвалиться же дробен дожджичок, Як паду три рази в маю, Я оброшу жито, пшеницу і шелякую пашницю»; «Три гості сидять, три товариші. Єден товариш – ясне Сонечко, Другий товариш – та Місяченько, Третій товариш – та дробен дощик»; «Три царі стоять...та й перечуться... Тото й один цар – світлий Місяцю, А то другий цар – яснеє Сонце, А то третій цар – дрібненький дощик».

Як вважає В. Мицик, парність у трипільців була однією із мірностей чи закономірностей, без яких за їхніми усвідомленнями неможливо творити життя. А трипільські композиції із парністю Небесних Світил Мицик витлумачує як «вияв духовно розвинутого суспільства. Шлюбну пару на космічному рівні символізують Сонце і Місяць. У низці трипільських горщиків поруч із Сонцем зображуються фази Місяця. У житті – це чоловік і жінка». Т. Ткачук та Я. Мельник виділяють у орнаментиці трипільців елементи розпису у вигляді серпанків Місяця, які входять до хрестоподібних і свастикоподібних композицій. Трипільський хрест, за деякими дослідниками – то символ Сонця, а свастика – то рух Сонця у ко-

лообігу. Виходить, у виділених Ткачуком і Мельником орнаментах маємо у сув'язі символи Сонця і Місяця. Мотиви парності сонця й місяця або й триєдності сонця, місяця, зірок знаходимо у блоках трипільських знаків на посуді із Майданецького, Тальянок, Раковиця та ін.

Наші пращуро неолітичної доби надавали парності символів Сонця і Місяця якогось особливого значення – їх навіть зображували у вигляді валів у своїх курганних сонцепоклонницьких святилищах. М. Чмихов та Ю. Шиллов дослідили усатівські кургани в Одеській області і виявили на них втілення парної символіки Сонця й Місяця у структурі насипів, ровів та кромлехів.

Пrawdopodobно, що трипільські символи парності і триєдності Небесних Світил знайшли свій розвиток в українських обрядових піснях сонцепоклонницького походження. Дослідники таких наших пісень витлумачують поєднання в них Небесних Світил як «космічні міфознаки шлюбного мотиву», чи, як висловився О. Потєбня, «шлюб Сонця й Місяця». У піснях з таким мотивом Сонце і Місяць оспівуються то як небесна рідня закоханої пари, а то і як шлюбна пара: «В мене батенько – ясний Місяць, В мене матінка – ясне Сонечко, В мене сестриця – ясна Зірниця»; «Ясний Місяць – сам господар, яснеє Сонце – господинок».

Дослідник Трипільської культури Т. Мовша знаходить на посуді із Сушківки та Жванця блоки знаків, які витлумачує як зображення Сонця і птахів перед деревом життя. В. Даниленко у таблицах до своїх праць опублікував кілька пам'яток неоліту, на яких маємо блоки знаків із зображенням первовічних вод, прадерева, трьох голубів та Небесних Світил. На уламку трипільської посудини, віднайденій В. Хвойкою, бачимо знаки води, дерева і людини. Цілком можливо, що ці блоки знаків є прообразом праукраїнського міфу про сотворення Світу, у якому первовічні води, прадерево і птахи виступають світотворчими силами.

Той міф знайшов свій розвиток в українських

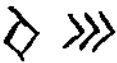
колядках та щедрівках, які дослідники називають обрядовими піснями із мотивом сотворення Світу. У них саме й оспівуються первовічні води, райське дерево, райські птахи як світотворчі сили: «Ой як то було ще із нащада Світа... Ой як не було ще ні Землі, ні Неба, А що й було тільки лиш синєє море... А посеред моря всесвятеє древо, А на тому дереві три синії птиці...Радоньку радять...як Світ оснувати... Та й урнули птахи в Світові глибини, та й винесли птахи золотий камінчик, Став із того каменю ясен Панич-Сонце... Та й винесли птахи світел-срібен камінь, Стала з того каменю світла Панна-Місяць». Сюжет цієї пісні один до одного збігається із сюжетом неолітичних пам'яток, оприлюднених В. Даниленком.

Загальновизнано, що людність мезоліту-неоліту витворила своєю фантазією цілий ряд тотемів-тварин, тотемів-рослин та інше і вважала тих тотемів своїми прародичами, друзями, опікунами. Подібне було притаманне, звісно, і трипільцям. У окремих групах трипільських поселень, за Т. Кчакуком і Я. Мельником, знаки тварин становлять 14% від усіх відомих знаків, а дерева – 16%. Серед зооморфної пластики трипільців, за дослідженнями В. Балабіної, така динаміка: тур-бик має 49,4 % втілень, олень – 2,4 %, коза – 2,4 %, коза – 2,3 %, птахи – 1,4 % та ін.

Витоки сакральних знаків-символів трипільців, без сумніву, десь у добі тотемізму. А те, що наші предки-сонцепоклонники вважали свої теми своїми прародичами підказують приклади із української обрядової поезії сонцепоклонницької доби, у якій, скажімо, дуб є «дідом любим», а ластівка і райдерево народжують весільних героїв: «Гей дубе, дубе, Наш діду любий! Ходи в господу до нашого роду, На наших мужів дай свої сили»; «На маківоньці ластівочка...дітоньки вивела...Перше дитячко – сваненька»; «Райське деревце над Раєм стояло...Немного зродило як дві ягідочки – молодий N, молода N».

Чимало дослідників Трипільля пишуть про віру трипільців у магію замовлянь, закликань, чаклувань. Б. Рибаків, наприклад, розглядає знаки оленя, собаки, кози й гусениці на трипільській посудині із Крутобородинець як символ замовляння добробуту у землеробстві, скотарстві, полюванні. Так само і В. Маркевич вважає, що зображення собак та деяких інших тварин у трипільських орнаментах відігравали магічну роль у замовляннях про успіхи у полюванні. В українських обрядових піснях сонцепоклонницького походження є таке предивне явище, як розмови людей із силами природи, тваринами, рослинами. Правдоподібно, то саме і є відлуння магічних звернень людей трипільської доби до своїх тотемів. Тим більше, що герої української обрядової пісенності ведуть розмови із тими силами природи, які були у трипільців найчастішими, найпошанованішими символами-тотемами. Наприклад: «Сонечко, чи було ти в Бога в наймах, Чи думаєш ти об мені, що так раненько сходиш, А пізенько заходиш?»; «Мій Місяченьку, мій батеньку! Скажи ж мені всю правдоньку! Чи я пойду за милого?»; «Соколе, соколеньку, Вилети на світлоньку. Подивися в чисте поленько. Чи їдуть боярове? їдуть боярове, їдуть, поперед старостенько».

Найпошанованішим тотемом-твариною у трипільців був тур-бик. Учені пов'язують символи бика із сонячними культами і культом плодючості, родючості. Хв. Вовк, наприклад, звертає увагу на те, що у Ведах бик символізував Небо, а корова – Землю, тобто чоловіче і жіноче начало. Оцей символ продовження життя, на думку Хв. Вовка чітко простежується в українських сватаннях, коли свати вживають ось такі найархаїчні вирази: «Ваша телиця звикла до нашого бичка», або «Наш бичок хоче до вашої телиці». Таке ж архаїчне, очевидно ще трипільське походження, мають і порівняння весільних молодят до бика і телиці в українських весільних піснях: «Ой на горі часник, часник – Стоїть Грицько, як бик, як бик... А коло його печериця – Стоїть Маруся, як тели-

ця»; «Ведуть тура з луга. Чи тур чи турица... Не пізнає мати свого дитяти».

Символ тура-бика, а ще жінки і змії дехто із дослідників Трипілля, як от Л. Макаревич і Т. Мовша, відносять до найдавніших у трипільській релігії. Щодо символу змії, то він є доволі частим у орнаментіці трипільської кераміки: у окремих групах поселень він становить до 45% від усіх відомих знаків. Чимало дослідників витлумачують трипільські знаки змії як символ доброго змія, охоронця хатнього добра, домовика. Більше того В. Даниленко, скажімо, інтерпретує знаки змії на трипільській кераміці як символ сонячно-водяного дракона, який уособлював космічне подружжя Неба і Землі. А Б. Рибаків розглядав трипільський знак змії як символ Бога нижнього Світу, який розпоряджався навіть ходом Сонця.

Образ доброго змія-тотема, розвиваючись із трипільських часів на українських землях, правдоподібно, потрапив до українського фольклору. Серед українських казок про тварин є й такі, у яких головними персонажами виступають чарівні, добрі гадюки-тотеми і вужі-тотеми. Їхнє проживання на обійсті господаря приносить господарю благополуччя: «і худоба велася, і в полі родило... і все через цю чарівну гадюку; це через неї все велося». А в деяких українських обрядових піснях молодіжного циклу поява змії перед дівчиною подається як добра прикмета-провісниця скорого шлюбу: «Ой піду ж я в ліс по калину... Ой я за квіточку, змія за ручочку... Ходи батеньку (матенько)... з мене змія здійми. Нех той тобі здійме, хто тебе пійме... Миленький прийшов, з мене змія зняв». Тут дії батьків дівчини алогічні, отже вони знають, що змія – то добра прикмета для їхньої дочки і в тому є відлуння прадавнього, ще трипільського, уявлення про змія як доброго тотема. Прикметно, поєднання символів жінки і змії, як у цитованій обрядовій пісні, було поширеним у трипільців: на трипільських жіночих статуєтках часто зустрічається малюнок змії.

Що стосується інтерпретації трипільського знаку-символу змії В. Даниленком та Б. Рибаківим як символу сонячно-водяного дракона і Бога-розпорядника ходом Сонця, то заслуговують щонайпильнішої уваги дослідження М. Чмихова та Ю. Шилова орійських змієподібних святилищ IV-III тис. до н. е. на теренах України. У системі валів, ровів і кромлехів ці учені простежують зображення змія з яйцем біля хвоста. Уламки корчаг рядом із головою змія підказують, що змію поклонялися, його задобрювали жертвами. Під час ритуалів на основі кургану устанавлювалась пара людиноподібних статуєток, які після певного періоду скидали у рів і закопували вниз головами, а на їхнє місце виставлялася нова пара статуєток.

Приносячи дари сонячно-водяному дракону у комплексах-святилищах, подібних дослідженим Чмиховим і Шиловим, наші пращури-трипільці, без сумніву, співали ритуальні пісні, у яких ішлося про плинність часу, уособлюваного драконом. Та й задобрювання того дракона даруванням красунь, символами яких були антропоморфні статуєтки, звичайно ж супроводжувалося обрядовими піснями. Можливо, відлуння тих пісень трипільців маємо у цих ось українських обрядових піснях сонцепоклонницького походження: «Сиди, сиди, Ящір, Ладод! Ладод! На золотім стільці. Греси, греси, Ящір, горіхове зерня»; «Ой не сиди, Ящуре, в гороховім місті. Май собі дівку, як перепілку. Котрую маєш – собі забираєш». Співвіднесення Ящера із Ладом – Богом порядку й ладу, утверджує нас у думці, що той Ящір – то символ весняного Сонця, що спалює, пожирає річний календар-зерня, чи то Коло Свароже за термінологією вірників сонцепоклонницької релігії. Отже усе, пов'язане із пісенним Ящером, повністю збігається із символом змії трипільської орнаментики, як його витлумачують учені.

Пам'ять про того трипільського сонячного змія-дракона і змієвидні сонцепоклонницькі святилища, правдоподібно, збереглася в ук-

раїнській назві легендарної Савур-Могили. Інша її назва Саура-Могила, що засвідчує найдавніший, 1805 року, запис думи «Про втечу трьох братів із города Азова, із турецької неволі»: «Сам собі козак думає-гадає... До Саури-Могили прибуває, Там на Сауру-Могилу снисхожає». У ведійській літературі термін саура означає славені Сонцю, сонцепоклонник. Однокореневим із тим «саура» є ім'я українського Божества Урай/Уран, оспіваного в наших обрядових піснях як володаря Неба. Згадана Саура-Могила, припускає Ю. Шилів на основі своїх досліджень курганних орійських святилищ, була сонцепоклонницьким храмом-комплексом. Тож цілком вірогідно, свою назву Саура Могила приберегла ще із трипільських часів. Тоді вже ми стикаємось із українськими мовними запозиченнями із трипільського мовно-культурного світу, які ще й маємо в українських географічних назвах Саурівка, Саур-Боярак – село і річка на Донеччині, Саурва – струмок у Криму, Сауртенка – річка у Приазов'ї. Визнано, що домінантною в ідеології землеробів-трипільців була ідея родючості. Гадають, із тією ідеєю у Трипільлі була пов'язана ціла система релігійно-магічних обрядів. Свідченням того є віднайдена біля села Сабатинівка культова споруда для випікання хліба, в якій були зернотерка, ритуальний посуд і жіночі статуетки. А серед орнаментальних композицій трипільського посуду дослідники виділяють знаки заскородженого поля, висіяного зерна, сходів зерна, колосся, самого зерна тощо. В українських обрядових піснях поєднання таких символів у єдиному сюжетному вузлі розглядається як «мотив золотого плуга». У піснях із тим мотивом поетизуються святковоритуальна весняна оранка, золоті плуги, золоті сохи, золоторогі воли, золоті серпи, золоте

зерно: «На оной горі, оной високій Звеніли, звеніли Чотири воли, в золоті горіли. Там же ми оре золотий плужок»; «Оріте, синки, довгі нивки... Ой уродиться сріблоє срібло, Жемчужни колос, золоте зерно»; «Ой чиє ж то поле зажовтіло стоя? Женці молодії, серпи золотії»: «Сіто, сіто На новеє літо! Роди, Боже, жито й пшеницю У полі ядром, А в дворі добром».

Надзвичайні, «золоті» воли, плуги, зерно-ядро – то, може, як пам'ять про «золотий вік», трипільський вік в українському Подніпров'ї. А остання пісня навіть в'яже нас мовно із трипільським мовно-культурним світом своїм словом «сіто». З. Доленго-Ходаківський, який записав ту пісню десь у кінці XVIII – на початку XIX ст. пояснює слово сіто як «посеянное озимое», тобто озимина. Це слово уже не вживається в активному словнику українців, але воно висіялося колись давно-давно на Грецьких островах, куди його винесли із Подіпров'я лелеги-пелазги. Дехто, як от О. Соболевський, М. Суслпаров, припускають, що пелазги були трипільцями. Наше сіто, за Ю. Мосенкісом, є трипільським і потрапило до грецької мови, у якій ним позначене слово хліб. Українці теж часто називають засіяні ниви хлібними.

Отже, на тих самих землях, де майже три тисячі літ поспіль пишно процвітала космогонічна солярно-люнарна, тотемістична символіка у прикладному мистецтві, тобто у орнаментіці трипільців, так же пишно розквітла та сама символіка у словесності, тобто в українських обрядових піснях сонцепоклонницького походження. Чи випадково це? Напрошується висновок про спадкоємний зв'язок між мовно-культурним світом творців Трипільської цивілізації та мовно-культурним світом українців.

